

TUTKI tutkimuksen tietomalli -työryhmän 1. kokous

Aika: Maanantai 4.3.2013 klo 13–15

Paikka: CSC, kh. Sessio, 7. krs

Osallistujat:

- Aija Kaitera, Helsingin yliopisto, puheenjohtaja
- Jukka Haapamäki, OKM
- Liisa Hallikainen, Lapin yliopisto
- Leena Huiku, Tampereen teknillinen yliopisto
- Teemu Kempainen, CSC
- Jenni Kokko, Jyväskylän yliopisto
- Hanna-Mari Puuska, CSC, sihteeri
- Veli-Matti Suoranta, tietomallinuskonsultti
- Pertti Tikkanen, Oulun yliopisto (etäyhteydellä)
- Stina Westman, Aalto-yliopisto
- Reino Viita, Suomen Akatemia

Asiat:

1. Kokouksen avaus, läsnäolijoiden toteaminen ja työjärjestyksen hyväksyminen
Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.15. Todettiin läsnäolijat ja käytiin lyhyt esittäytymiskierros. Hyväksyttiin työjärjestys.
2. Työryhmän toimeksianto
TUTKI-ohjausryhmä on antanut työryhmän tehtäväksi ensimmäisessä vaiheessa
 - 1) selvittää kansallisen korkeakoulujen tietomallin ja CERIF-mallin yhteensopivuus sekä
 - 2) määritellä tutkimuksen osalta puuttuvat osiot kansallisessa tietomallissa.Työryhmän tulee tuottaa väliraportti TUTKI-ohjausryhmälle maaliskuun 2013 loppuun mennessä, minkä jälkeen ohjausryhmä päättää työryhmän jatkotoimeksiannosta.

Todettiin, että aikataulu voi olla tiukka, mutta tilannekatsaus voidaan antaa TUTKI-ohjausryhmälle sen seuraavaan kokoukseen 27.3.
3. Johdatus käsitemallinnukseen
Teemu Kempainen esitteli käsitemallinnusta ja siihen liittyvää terminologiaa sekä korkeakoulujen tietomallia (XDW-käsitemalli) ja sen tähän mennessä mallinnettuja tutkimukseen liittyviä osioita.
 - Korkeakoulujen tietomalli <http://tietomalli.csc.fi> (=XDW-käsitemalli) on käytössä osin sovellettuna useissa yliopistoissa

- Julkaisut ja taidealan julkaisut on kuvattu. Myös muita tutkimuksen osa-alueita on luonnosteltu (asiantuntijatehtävä, tutkimus- ja kehittämistoiminnan tuotos, tutkijakoulu), muttei vielä julkaistu.
- Tietomallissa on pyritty huomioimaan yhteys toteutuksiin, ei pelkästään teoreettinen
- Tietomallissa korkeakoulun sisäisen organisaatorakenteen alin taso on kustannuspaikka
- Tietomallin hallintamallisuunnitelman mukaan RAKETTI-KOKOA-koordinaatioryhmä varmistaa yhteensopivuuden eri osa-alueiden välillä ja hyväksyy laajennukset/muutokset
- Vuoden aikana tehdään yleensä n. 4 päivitystä tietomalliin
- Uudet päivitykset ovat yleensä laajennuksia, ei poistoja/muutoksia (poistot ovat ongelmallisia, sillä niihin saattaa liittyä aina toteutuksia)
- Hallintamalliin voi antaa vielä kommentteja

4. CERIF-malli

Veli-Matti Suoranta ja Teemu Kempainen esittelivät eurooppalaista tutkimuksen CERIF-tietomallia ja sen mappautta korkeakoulujen tietomallin kanssa.

- CERIF-tietomalli nivoutuu kuuden pääkäsitteen ja niiden välisten yhteyksien ympärille: projekti, organisaatio, henkilö, julkaisut, patentit, tuotteet
- Lähes kaikki käsitteet löytyvät korkeakoulujen tietomallista, mutta CERIFissä on määritelty enemmän yhteyksiä.
- Mallissa on huomioitu erilaisia mahdollisia tarpeita, mutta esim. Suomen kontekstissa kaikki yhteydet eivät ole relevantteja
- CERIFissä käsitteitä ei ole tarkemmin määritelty, eivätkä ne sisällä luokitteluja (esim. equipment, facility, expertise and skills)
- Luokittelevien käsitteiden ja koodistojen määrittelemine on tärkeää, jotta tietoja voidaan raportoida ja vertailla korkeakoulujen välillä
- XDW-malliin kannattaa sisällyttää vain ne käsitteet ja yhteydet, joita tarvitaan jatkossa tai joita jo käytössä
- Muutokset termeihin, jotka on jo valjastettu tiettyyn asiaan, täytyy miettiä tarkkaan ja muutosten tulee olla hyvin perusteltuja.

Tunnistettiin viisi yliopistojen näkökulmasta tärkeää käsitettä, jotka puuttuvat korkeakoulujen tietomallista:

- Hanke/projekti
 - Rahoittajan projekti vs. tutkimuksen osaprojekti (hanke)
 - XDW:ssä rahoituspäätös on taloushallinnon projekti
 - Pitäisi olla ylempi käsite kuin taloushallinnon projekti: samaan tutkimukselliseen kokonaisuuteen voi kuitenkin liittyä useaan rahoituspäätökseen liittyvän projektin raportointi

- Pienessä yliopistossa ei välttämättä ole tutkimusryhmiä, vaan ohjelmaperustainen näkökulma: ei sidota henkilöitä, mutta verkostot sisällöllisiä ja poikkiorganisaatiollisia.
 - SA:ssa asiaa kysytty kielitoimistolta (valtion KIEKU-hanke): hanke on laajempi kuin tutkimusprojekti (vrt. hallitusohjelmassa määritellyt hankkeet). SA:ssa puhutaan kuitenkin sekaisin sekä hankkeista että projekteista. SA:lla myös ohjelmia.
 - jokaisesta rahoitetusta projektista katsotaan syntyvän sopimus. sa myöntää, tutkija ottaa vastaan, organisaatio sitoutuu. yhdenlainen sopimus.
- Tutkimusorganisaatio (verkostotyyppinen)
 - organisaation yksikkö sitoo tutkijan hallinnolliseen yksikköön – oikeampi olisi tutkimusryhmä tms. (organisaation ja projektin välimaastossa)
 - OY:ssa on tutkimuksen arvioinnissa kopioitu HY-näkökulma: tutkijat itse muodostavat yhteisöjä.
 - pitäisi määritellä milloin 2 hlöä tai organisaatiota liittyy toisiinsa, mitä konkreettista näiden välillä on?
- Tutkimusinfrastruktuurit
 - esim. HY:ssa tällä hetkellä erittäin ajankohtaisia
 - pohjana voi käyttää ESF:n rahoittamassa MERIL-projektissa tehtyä metadatumallia ja perusluokittelua (equipment, facility and service).
- Asiantuntijatehtävät
 - Toistaiseksi OKM kerää yvv-puolelta tietoa vain vierailuista
 - Ei tarkempaa tietoa, mitä yliopistot itse keräävät
 - ”Osaamispalikoita” linkitetään useissa yliopistoissa tutkimustietojärjestelmiin.
 - Kuinka pätevyudet ja palkitsemiset on HR-järjestelmissä huomioitu?
 - Esim. TTY:ssä tieteellinen neuvosto määrittelee asiantuntijatehtävät yliopiston sisällä
 - Pitäisikö löytää valtakunnallinen käsitteistö, vai se. kaikki linkkaavat omat käsitteensä?
 - Kuuluvatko tähän esim. tapahtumat (onko asiantuntijatehtävä, osallistuminen versus organisointi, taidealalla pitää tehdä rajanvetoa: tuotos versus tapahtuma)?
 - Suomi on mukana Euroopan komission Multirank-systeemissä (pilotoitu OKM, Aalto, LTY), jossa on määritelty tutkimukseen ja yvv-puoleen liittyviä indikaattoreita. OKM ei ole vielä ottamassa näitä tiedonkeruuseen, mutta voi olla myöhemmin vaikutuksia.
 - Voisi katsoa tarkemmin, miten määritelty esim. Tanskassa, jossa kerätään yvv-tietoja
- Tuotokset
 - CERIFissä output = julkaisu, patentti, palvelu ja product= datasets, software, artefact, exhibition
 - Suomen kontekstissa voidaan tarkemmin määritellä, mitä tuotokset ovat

- XDW:ssä tuotokset = patentti, julkaisu, t&k-toiminnan tuotos
- Spin-off-puoli saattaisi jatkossa olla OKM:n näkökulmasta kiinnostavaa.
- Tutkimusdata tärkeä, esimerkiksi TTY:llä tutkimusdata liitetään julkaisuihin
- Aineisto voi olla usean julkaisun attribuutti, mutta myös infraa - voidaan nähdä myös tuotoksena (tietoaineiston jakaminen).

Todettiin, että pääelementit voidaan tunnistaa tässä vaiheessa. Mallinnuksen lähtökohtana pitäisi olla käyttötarpeet (esim. EU-multirank, tutkimuksen arvioinnit, OKM-tiedonkeruu, SA:n tiedonkeruu, tutkijoiden CV:t).

Esim. yliopistoissa, joissa tutkimustietojärjestelmä uudistus on käynnissä, tavoitteena on, että uusi järjestelmä noudattaa kansallista mallia, jolloin tiedot ovat vertailukelpoisia ja yhteensopivia esim. OKM:n tiedonkeruun kanssa. Yhteinen malli helpottaa myös tutkijan tietojen siirtymistä korkeakoulujen välillä. XDW-mallia on muillakin toimialoilla käytetty pohjana hankinnoissa. Tähän voisi pyrkiä myös tutkimuksen toimialalla.

5. Jatkotoimenpiteet

Ehdotetaan TUTKI-ohjausryhmälle, että seuraavassa vaiheessa tehdään selvitys, mitä korkeakoulut tällä hetkellä keräävät ja kartoitetaan niiden käyttötarkoituksia. Esimerkiksi asiantuntijatehtävien kohdalla voitaisiin ensin kartoittaa tietosisällöt ja katsoa sitten, onko tällä ryhmällä kompetenssia määritellä, vai tarvitaanko ulkopuolista ryhmää.

Aija ja Hanna-Mari luonnostelevat 1-2-sivuisen "väliraportin", jota muut voivat kommentoida. Raportti laitetaan TUTKIn wiki-sivustolle.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.